

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 2. januarija 1878.

Obseg: O novem letu za novo leto. — Nekoliko opominov našim gospodarjem. — Gospodarske novice. — Iz 41. odbo-rove seje „Maticе slovenske“ v Ljubljani 19. decembra 1877. — Turki pred Dunajem leta 1529. — Jugosla-vensko časništvo. — Naši dopisi. — Novičar.

O novem letu za novo leto.

Skrb za obstanek je dolžnost vsacega človeka v življenja šoli.

Vsakdo, imenitnik in prostak, bogatin in ubožec, napenja svoje fizične in duševne kreposti, da bi si pridobil sreče, da bi po svojih pojmi in okolišnih, kar najbolj moči, ugodno uredil svoje zemeljsko bivanje. Ako se v dosego tega cilja rabijo pošteni pripomočki, je tak trud, tak napor vse hvale vreden, dà, celó dolžnost je vsakemu človeku, pomagati samemu sebi, kolikor dovoljuje delovanju njegovemu odmerjeni krog. Da bi se vsak posameznik ravnal po tem načelu, srečen bi sam bil, srečni poleg njega sobratje njegovi, srečna dežela. Na posameznika se opira blagostanje in sreča vasí, soseske, okraja, mesta, dežele in države.

„Srečno novo leto!“ „veselo novo leto!“ Taka pesem, v različnih variacijah, se je glasila te dni in se glasi še po krasno zidanih palačah in v prosti kmetijski, sè slamo kriti koči, pismeno in z besedo. Bog daj, da bi vsak voščilec tudi v resnici občutil, kar govore njegovega jezika besede, in da bi se trudil sam pošteno najprej sebi in tako drugim biti pomočnik, dobrotnik. Zgoraj se je reklo, da na posameznika ramednih leži blagostanje kmeta, mestjana, državljana. Presodimo istinitost tega izreka s splošno človeškega in posebe tudi z našega narodnega stališča.

Izobraženosti blagoslov je sreča, a sreča sama ob sebi je pojem, katerega na vse strani temeljito razložiti bi delalo preglavico tudi učenemu modrijaku. Ako trdi slavni narodni ekonom Adam Smith, da „nevednost je najdražja stvar v deželi“, menil bi pisalec teh vrst, da je izobraženost, okolnostim vsakega človeka primerna, najviša sreča. Tu, se vé, nimamo v mislih visoke učenosti, katera je dandanes kakor nek-daj bolj ali manj privilegij ali skoraj monopol nekotjih srečnikov, temveč mi smatramo pojem izobraženosti kakor isto spretnost in zavednost, da vsakdo vredno izpolnuje dolžnosti svojega poziva in tako človeštvu koristi v ožjem in širjem pomenu. Ker je naše „razsvitljeno“ stoletje dôba napredka, a še bolj materializma, je tudi nam, živočim v tem časi, kolikor je moči in dovoljuate poštenost ter značajnost, hoditi po velike množice poti in ravno tako iskati pripomočkov, da zadostujemo tirjatvam časa in si vtemeljujemo svoje blagostanje. Al sedaj se vpraša: kateri so ti pripomočki in kako nam jih je rabiti?

Da morejo napredovati véde in umetelnosti, da se more dvigati trgovstvo, kmetijstvo in obrtstvo, zavisi v

prvi vrsti od ugodnih materialnih okolnosti, kajti vsakdo je prisiljen, da se više ali niže „klanja zlatemu bogu“. Ker imajo tedaj novci tolik vpliv na razvoj in obstanek pojedinca kakor človeške družbe v obče, — ker je „nervus rerum gerendarum“ tako rekoč merodajen pogoj v življenja obstanek, zatoraj mirán filozof s svojega nad vsakdanjestjo vzvišenega stališča ne sme osobito veliki množici zamerjati, ako se potnim obrazom trudi, priti do tega čudotvornega talismana. Učenjak in umetelnik vpotrebljujeta najviše svoje duševne kreposti v poduk in izobraževanje ljudstva, a kmetovalec, trgovec, obrtnik delajo v svojem krogu za nju obstanek in zložnost, in otožno bi bilo, ako bi se zmêtlo to medsebojno soglasje, kar dokazuje zgodovina nekultiviranih narodov.

Mi priznavamo pred vsem kmetijstvu najlepši častni venec, kajti ono je isti steber, na katerega se naslanja splošno blagostanje in vsi naobraženi narodi, kakor na pr. Grki, Rimljani, Egipčani i. dr. imeli so kmetijstvo v visoki časti, o čemer pričajo njih pisatelji in pesniki. Slovenske dežele imajo za kmetijstvo zeló ugodno lego in podnebje, zatorej tudi stojí ono na prvi stopnji pri nas, to se pravi: nas Slovane kmetijstvo ohranjuje. Vsaj je naš Vodnik pel:

„Sloven'c! tvoja zemlja je zdrava

In pridnim nje lega najprava.“

Plodovitejši bi bil pa trud našega kmetovalca, ako bi tudi on, hrepeneč po sreči, bolj jemal ozir na napredek v svoji stroki, na novoizumljena in potrjena kmetijska orodja, na skušnje družih dežel, v obče, na praktičnejšo porabo časa in prostora. Vsem starim predsodkom naj dá slovó in lagljeje bode v prihodnje naš z bremenom davka preobloženi kmet mogel izhajati nego je dozdej. Osobito naj se poslužuje po kmetijskih družbah nasvetovanih izboljšanj, katerim daje zdatno moč in življenje država.

Kar veljá kmetovalcu, to tudi trgovcu, obrtniku. Konkurenca (tekmečovanje) je glasilo naših dni, in gorjé njemu, kedor ga presliši! Človekoljubje je redka cvetlica, tem bolj se pa razširjajo sebičnost, zavist in gospodoželjnost med pojedinci in narodi. Bode li v tem obziru boljše letos, nego lani? Tako se vprašujemo radovedni sedaj v začetku novega leta, vendar:

Kaj skritega v naročji svojem hrani

Povedati nam nikedo ni v stani,

A tolažimo se z veselo nádejo,

Da vgodno kocke nam usode padejo,

In da po noči tožni, duhomorni

Zasije sreče dan v svitlôbi zorni!

Naše národno blagostanje dvigajo ali znižujejo politični dogodki, in v tem obziru se je v minolem letu godilo mnogo zunaj in doma. Ako se smé iz nekaterih znamenj sklepati na bodočnost, upati imamo Slovani, da se nam „vremena razjasnijo“, da-si tudi, se vé, je pred vsem biti nam samim odločnim in neodstopnim od svojih poštenih tirjatev. Ker ima po božjem in natornem zakonu vsak narod pravico, razvijati se po svoje, in ker je „zgodovina“, po pesnikovih besedah, „sodnica svetá“, ni se nam bati, da bi se ta zakon ovrigel in da bi mi zaradi svojih naporov v domačem in političnem življenji bili kedaj obsojani. Naše zahteve so, da se nam dajó pravice, katere imajo pospeševati naš duševni in materijalni napredek, drugo storimo sami.

Mnogoteri sicer te zahteve ne more ali noče umeti, vendar to nikakor ne prominja stvari. Sloveči politik Macaulay je dejal: „Mnogi politiki naših dní trdijo, kakor bi se umelo samo ob sebi, da ne sme biti prosto nijedno ljudstvo, dokler ni sposobno, rabiti svoje prostosti. To pravilo je imelo le veljavo za bedaka, kateri, kakor nam pripoveduje stara basen, je sklenil, ne prej iti v vodo, dokler se ne naučí plavati. Ako imajo ljudje čakati svobode tako dolgo, da postanejo modri in zreli v sužnosti, čakati jim je bode v istini do sodnega dne.

Te besede, zlata vredne, naj nas izpodbadajo in vodijo pri vsem našem delovanji in bodimo pošteni ter značajni, za drugo pa prepuščajmo skrb Vlado darju svetá.

J. Charpentier.

Gospodarske stvari.

Nekoliko opominov našim gospodarjem.

Največe bogastvo kmetovalčevo je gotovo živinica njegova. Med domačo našo živino pa prešič ni najzadnja. Al pri izrejevanji prešičev se velike napake godijo pri pitanji ali debelenji. Zato ne bode odveč, da tu o tem našim gospodarjem nekoliko podukov na srce položimo.

Gospodar bo le takrat dobiček imel od reje prešičev, če 1) jim v jeseni, ko jih pitati začne, neprenehoma obilo krme daje, ne nekoliko časa obilo, potem pa zopet dalje časa malo.

2) Krma naj je lahko prebavljiva. Čeravno je prešič požrešna žival, vendar njegov želodec ne prekuha marsikaj tako lahko, kakor goveja živina. Tako ne prekuha otrobov, pa tudi rži, ovsa in pšenice ne, če zraven njih ne dobiva mleka.

3) Krma se ne sme prešičem nikoli vroča dajati, ampak vselej le topla. Vročča pokvari jim želodec. Mrzla krma pa jim tudi ne tekne. Zato se poslom ne more preveč na prste gledati, da pokladajo prešičem zmirom le mlačno krmo.

4) Krma naj ima zmirom podobo soka, to je, naj ne bode pregosta. Prešič potrebuje zmirom veliko vodenega, zato mu mleko ali siratka po drugi krmi tako dobro tekne.

5) Prešičem, ki se redijo v svinjakih, naj se poklada krma po 4krat na dan, pa nikoli do sitega. „Večkrat, pa malo na enkrat“, to je pravo.

6) Po krmi naj ima prešič mir.

7) Prešič ni rad sam, zato naj sta pitovna prešiča vsaj po dva skupaj v enem svinjaku.

8) Svinjak mora biti čeden, in zmirom vsaj za en čevelj nad zemljo vzdignjen.

9) Toplota v svinjaku ne sme nikoli biti pod 10, pa nikoli čez 12 stopinj po gorkomeru R. Zato je spomlad in jesen najugodnejši čas za pitanje.

10) Da želodec lože prekuhuje krmo, privoši prešičem vsak teden nekoliko zdrobljenega oglja in pepela (od drv se vé da), pa tudi zmlete krede; tudi jim enkrat na teden tekne grenke soli ena žlica.

Gospodarske novice.

* *Žitna letina v Ameriki* je bila lani, kakor so „Novice“ že povedale, tako bogata, da stari ljudje komaj take pomnijo. Ker pa je vožnina iz Amerike na Angležko in druge dežele primerno nizka, zato ni čuda, da iz našega cesarstva, kjer se je lani toliko žita pridelalo, da bi ga bili mogli za 140 do 150 milijonov goldinarjev na tuje prodati, se ga zdaj celó malo v vnanje dežele prodá. Nasledek bogate Amerikanske žitne letine se zdaj kaže v tem, da že kaka dva meseca cena žitu pri nas pada. Ker pridelovanje žita za prodaj kmetovalcem našim malokdaj kaj dobička kaže, treba bi bilo, da se na svojo korist obrnejo bolj na pridelovanje klaje in po nji na povzdigo živinoreje.

* Časnik Koroške kmetijske družbe v svojem zadnjem listu po pravici izbuja strah, da bi goveja kuga, ki jo imajo zdaj že na Českem, Moravskem, Ogerskem in v doljni Avstriji, pa tudi v Nemčiji v več krajih, ne zajela tudi naših dežel. Mi nismo sicer njenih misli, da bi se goveja kuga utegnila vneti iz konj in ljudi, katerih je že na tisoče pobitih v Turško-ruski vojski in ki po gnjilini smrad razširjajo krog in krog, ker skušnje učijo, da goveja kuga se izcimlja iz družih vzrokov v daljnih krajih Turčije in Rusije. Al skušnje učijo, da nobena večja Turško-rusovska vojska ni bila brez goveje kuge zato, ker Ruska in Turška armada morate za živež seboj peljati goveda, katera dohajajo večkrat iz onih krajev, ki so domovina goveji kugi.

* *Koloradovec*, to je tisti krompirju strašno škodljivi žužek, ki se je iz Amerike preselil že tudi k nam v Evropo, je dobil zdaj svojega sovražnika, ki ga pokončuje. To je neki sila majhen črviček, ki ni večji kakor glavica kake bucike, ki ga je prof. Riley najprej v državi Novega-Yorka v Ameriki našel in se „Uropada americana“ imenuje. Ta črv se vsede na koloradovca in ga umori. — Tako svražnik najde sovražnika.

* *Krote* so, kakor so „Novice“ že večkrat poročale, vrtom tako koristna žival, ki jo posebno Angleži visoko cenijo, da je v Parizu vsak teden za botaniškim vrtom (Jardin des Plantes) sejm za krote, ki jih kupčevalci v velikih sodih na trg med vlažen mah položene pripeljejo. 100 velikih krot se navadno plačuje po 75 do 80 frankov, to je po naše 30 do 32 gold. Največ jih prodajo na Angležko, ker so ondašnji vrtnarji do dobrega prepričani, da nimajo boljšega pripomočnika kot krote, ki zalezuje vsake vrste škodljivi mrčes.

Znanstvene stvari.

Iz 41. odborove seje „Matiče Slovenske“

v Ljubljani 19. decembra 1877.

Zbralo se je 14 odbornikov (izmed vnanjih gosp. Luka Svetec), katere predsednik g. dr. Jan. Bleiweis pozdravi, in začne sejo s tem, da se zapisnik zadnje odborove seje potrdi.

Potem poroča odbornik in tajnik Matičin A. Praprotnik o raznih Matičinih zadevah tako-le:

1. Družnikov je „Matič“ od 40. odborove seje do danes prirastlo 42, izstopili pa so 4.